

غذای حلال از دیدگاه مذاهب اسلامی

تألیف

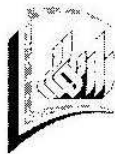
دکتر جمال رضایی حسین آبادی

عضو هیأت علمی دانشکده ادب و اسلامی واحد کرج

محمدا جعفر زنگنه

کارشناس ارشد فقه و هیأت حقوق اسلامی

دانش آموخته دانشکده ادب و اسلامی واحد کرج

انتشارات راز نهان

۱۳۹۵

فهرست

پیشگفتار	۱۵
مقدمه	۱۷
فصل اول: ناهیم و اصطلاحات	۱۹
حکم شرعی	۱۹
مفهوم غذا	۱۹
مفهوم غذایی - دل	۲۰
مفهوم غذایی حرام	۲۱
نجاسات	۲۱
مطهرات	۲۲
تذکیه حیوان	۲۳
اجماع محصل و منقول	۲۵
فصل دوم: مبانی و احکام فقهی حیوانات خشک	۲۷
حیوانات حرام گوشت	۲۸
انواع درندگان	۲۸
دلیل روایی حکم حیوانات درنده	۲۸
حیوانات مسخ شده	۲۹
دلیل روایی	۲۹
حیوانات نجس	۳۰
حکم قرآنی حیوانات نجس	۳۱
دلیل روایی حکم حیوانات نجس	۳۲
احکام مربوط به انسان	۳۴
احکام مربوط به مامولک ها	۳۴
دلیل روایی	۳۴

۳۶.....	دلیل روایی احکام مربوط به خرگوش
۳۷.....	احکام فقهی مربوط به سنجاب
۳۸.....	دلیل روایی احکام سنگ پستان
۳۹.....	حیوانات حلال گوشت
۳۹.....	دلایل قرآنی احکام حیوانات حلال گوشت
۴۰.....	دلیل روایی حکم حیوانات حلال گوشت
۴۱.....	احکام فقهی حیوانات حلال گوشت
۴۱.....	انواع اصناف گوسفندان و گاوها
۴۱.....	نوع شر
۴۳.....	انواع حیوانات

فصل سوم: مبانی و احکام ذی‌آزبان

۴۵.....	مبانی قرآنی احکام آذیان
۴۶.....	انواع آذیان حرام گوشت
۴۶.....	ماهیان بدون پولک
۴۶.....	دلیل روایی
۴۹.....	حیوانات درنده دریایی
۴۹.....	دلیل روایی
۵۰.....	دیگر آذیان
۵۱.....	موجودات دریایی مضر
۵۲.....	موجودات دریایی تهوع آور و مشتمل کننده
۵۲.....	آذیان حلال گوشت
۵۲.....	ماهیان پولک دار
۵۲.....	دلیل روایی
۵۳.....	دلیل روایی احکام ماهیان بی پولک در اصل پولک دار
۵۴.....	دلیل روایی حکم میگو
۵۵.....	گیاهان دریایی
۵۵.....	مواد جامد دریایی قابل خوردن
۵۵.....	مایعات دریایی

۵۷	فصل چهارم: مبانی و احکام فقهی پرندگان
۵۸	پرندگان حرام گوشت
۵۹	راه های شناخت پرندگان حرام گوشت
۵۹	درنده بودن (جنگال داشتن)
۵۹	دلیل روایی
۶۰	بیش تر بودن بال نزدن بر بال زدن
۶۰	دلیل روایی
۶۲	پرنده فاقد علایم سه گانه (سنگدان، خاریشت یا و چینه دان)
۶۲	دلیل روایی
۶۳	پرند مسخ شده
۶۵	پرندگان حلال گوشت
۶۷	پرندگان مشکو، از نظر حلال و حرام بودن
۶۷	دلیل روایی حکم غاوری
۶۸	کلاغ
۶۹	دلیل روایی حکم پرستو
۷۰	پرندگان آبی
۷۱	پرندگان مکروه
۷۱	هد هده (شانه به سر)
۷۱	دلیل روایی
۷۲	فاخته
۷۲	دلیل روایی
۷۲	قتره (قنبره = چکاوک)
۷۲	دلیل روایی
۷۳	هوبره
۷۳	دلیل روایی
۷۴	سرد (شیر گنجشک) و صوام (شباویز، مرغ حق)
۷۴	شقرق (سبزه قبا، کلاغ سبز)
۷۴	دلیل روایی

فصل پنجم: مبانی و احکام فقهی حشرات..... ۷۵

احکام فقهی حشرات ۷۶

ملخ ۷۹

دلیل روایی ۷۹

فصل ششم: مبانی و احکام فقهی و شرایط صید..... ۸۱

صید و ذبح از دیدگاه قرآن ۸۱

شرایط صید ۸۳

اصول تازییه ۸۳

جهات بنائیه بحث ۸۳

شرایط حیوان صید کننده ۸۴

مبانی قرآن صید کننده ۸۴

دلیل روایی احکام حیوان صید کننده ۸۴

احکام فقهی حیوان صید کننده ۸۴

ابزار به کار گرفته شده در صید ۸۶

دلیل روایی ۸۶

مسلمان بودن شکارچی و گفتن بسم الله ۸۸

قرآن کریم ۸۸

دلیل روایی ۸۸

عدم قصد شکار ۹۰

حیوان صید شونده (شکار) ۹۰

فصل هفتم: مبانی و احکام فقهی ذبح..... ۹۳

حیوان ذبح شونده ۹۳

شخص ذبح کننده ۹۴

عادل بودن ذبح کننده ۹۴

مسلمان یا اهل کتاب بودن ذبح کننده ۹۵

قرآن کریم ۹۵

دلیل روایی ۹۵

بسم الله گفتن بر حیوان ذبح شونده ۹۸

۹۸.....	دلیل روایی.....
۱۰۱.....	بلند نکردن صدا برای غیر خدا به هنگام ذبح.....
۱۰۱.....	قرآن کریم.....
۱۰۳.....	نیت تذکيه شرعی توسط ذبح کننده.....
۱۰۳.....	شرایط عمل ذبح.....
۱۰۳.....	رو به قبله کردن حیوان ذبح شونده.....
۱۰۴.....	شرایط ابزار ذبح.....
۱۰۴.....	دلایل روایی شرایط ابزار ذبح.....
۱۰۶.....	بریده شدن رگ های چهارگانه.....
۱۰۶.....	و ربیدن نای در تذکيه.....
۱۰۶.....	دلیل روایی نحر شتر.....
۱۰۷.....	خروج خون داشتن حرکت حیوان ذبح شده.....
۱۰۸.....	انجام ذبح از جلوی گاو.....
۱۰۹.....	عدم قطع سر حیوان قبل از مردن.....
۱۱۰.....	برنداشتن دست ذبح کننده قبل از شستن تذکيه.....
۱۱۱.....	فصل هشتم: مبانی و احکام فقهی نوشیدنی ها
۱۱۱.....	دیدگاه قرآن در مورد نوشیدنی های حرام.....
۱۱۲.....	خمر.....
۱۱۳.....	نجس بودن خمر.....
۱۱۳.....	دلیل روایی.....
۱۱۵.....	پاکیزه بودن خمر.....
۱۱۶.....	راه حل تعارض میان روایات.....
۱۱۷.....	مسکر.....
۱۱۹.....	احکام فقهی مسکر مایع.....
۱۲۰.....	دلیل روایی.....
۱۲۲.....	راه حل تعارض میان روایات.....
۱۲۴.....	مسکر جامد.....
۱۲۴.....	مسکر جامد بالعرض.....

۱۲۴..... مسکر جامد بالاصاله

۱۲۵..... انواع الکلی ها

۱۲۵..... الکلی صنعتی

۱۲۶..... الکلی تخمیری

۱۲۹..... نظر شرع در مورد مخلوط کردن الکلی با آب

۱۳۰..... نظر شرع در مورد استفاده از الکلی جهت تولید غذا

۱۳۱..... مشروبات

۱۳۲..... ساخت دارو

۱۳۴..... نظر شرع در مورد مداوا با خمر

۱۳۷..... فصل نهم: سخن پایانی

۱۳۸..... حیوانات حلال و حرام و مائت فقهی آنها

۱۴۲..... دیدگاه مذاهب مختلف در مورد صید و ذبح

۱۵۲..... دیدگاه مذاهب مختلف در مورد رشیدن ها

۱۵۳..... منابع و مآخذ

پیشگفتار

در قرآن، موضوع حلال و حرام از جایگاه خاصی برخوردار است. قرآن، تاکید فراوانی بر خوردن غذاهای حلال دارد و طعام حلالی را که وارد بدن ما می شود، مایه پاکی و کسب انرژی برای حرکت در راه خدا می داند. ولی طعام حرام و ناپاک را، تیه کننده می خواند. همچنین پیشوایان معصوم ما - علیهم السلام - با گفتار، عمل و تشویق، ما را بیرون خود را به تلاش برای روزی حلال سوق داده و حلال بودن را ویژگی لازم و دائمی در مدها دانسته اند. علاوه بر این پزشکان و محققان نیز، به آثار زیانبار برخی غذاهای حرام پی برده اند. از طرف دیگر تقریب از هر چهار نفر در جهان یک نفر غذای حلال مصرف می کند و در حال حاضر جنوب شرق آسیا، خاورمیانه و بازار عمده محصولات حلال هستند. بنابراین شناخت کامل مواد غذایی حلال و درک تفاوت ها در فرقه های مختلف اسلامی و نواحی مختلف جهان در امر صادرات و واردات مواد غذایی امری ضروری است.

بر اساس دیدگاه اسلام، کلیه غذاهای پاک و تمیز برای مصرف مسلمانان مجاز است. گوشت و اجزاء برخی حیوانات شامل حیوانات اهلی، حیوانات وحشی غیرشکاری و پرندگان غیر شکاری، ماهیان فلس دار و میگو و همچنین تمام گیاهان و محصولات آنها بجز گیاهان سمی جزئی غذای حلال می باشند. از گروه نوشیدنی ها، تمامی نوشیدنی ها بجز نوشیدنی های الکلی و سکرآور، همچون خمر، حلال و پاکیزه می باشند و مخلوط کردن نوشیدنی های الکلی و سکرآور با آب و از بین بردن

حالت اسکار نیز موجب پاک شدن و حلال گشتن آن‌ها نمی‌گردد و اکثر مذاهب اهل سنت نیز با این نظر موافقت. فقط مذهب حنفی معتقد است که نوشیدن مشروبات سکرآور به غیر از خمر، مادامی که ایجاد حالت مستی در فرد نکند، حلال است.

از طرفی گروه‌های غذایی زیر جزئی غذاهای پاک و تمیز بشمار نمی‌روند: مردار یا حیوان مرده، خوک و کلیه محصولات فرعی بدست آمده از آن، حیواناتیکه هنگام ذبح آنها نام خداوند ذکر نشده باشد، هنگامیکه کشتار حیوانات به گونه‌ای است که مانع خروج کامل خون از بدن شود، حیواناتیکه با نامی غیر از نام خداوند کشتار شده باشند و حیوانات پرورش یافته در مزرعه که عمداً و مرتباً با غذای غیر حلال تغذیه شده باشند. بیشترین اختلاف نظر در بین مذاهب و فرقه‌های اسلامی در مورد مواد غذایی است که از دریا می‌باشد. چه این مواد غذائی تحت عنوان ماهی و چه غیر ماهی طبقه‌بندی گردند. و همین‌جا کاملاً روشنی در مورد مصرف حشرات در اسلام وجود ندارد مگر در مورد ملخ که بطور خاص به عنوان حلال از آن ذکر شده است.

در امر تذکیه نیز شرایط موكدي برابر کشتار حیوانات وجود دارد. در این موارد اختلاف جزئی بین مذاهب پنج‌گانه وجود دارد. اختلاف نظر‌های ذکر نام خدا در هنگام کشتار کردن در میان مذاهب چهارگانه است ولی این اختلاف نظر با نشانگر غیرضروری بودن ذکر نام خداوند هنگام ذبح نمی‌باشد. در حقیقت آیین اسلام تأکید می‌کند که ذکر نام خداوند امری کاملاً مشخص و از ضروریات شرایط ذبح است.

با توجه به اینکه کشور ایران یک کشور مسلمان و موضوع غذای حلال یک موضوع جدید و نو می‌باشد و رویکرد مثبت دنیا به امر غذای سالم و حلال رو به فزونی است لذا با عنایت به موارد فوق و با توجه به اینکه در زمینه تدوین استانداردهای غذای حلال در ایران پندار توجیهی نشده است معذالک این تحقیق می‌تواند بعنوان یک موضوع جدید بخصوص در امر استاندارد سازی غذای حلال مطرح و در نتیجه بعنوان یک تحقیق کاربردی برای سازمان ملی استاندارد ایران که متولی امر استاندارد سازی محصولات و خدمات در کشور است بکار آید.

مقدمه

اعتقادات مذهبی و پایبندی به احکامی که توسط شارع مقدس وضع شده است بر نگرش و رفتار انسان‌ها تأثیر دارد و این پایبندی مذهبی، نگرش و رفتار انسان‌ها نسبت به مصرف مواد غذایی نیز تأثیر بسزایی خواهد داشت. زیرا نگرش و رفتار انسان‌ها مبتنی بر باورهای مذهبی آنهاست و این نگرش، انتخاب تغذیه‌ای افراد را نیز جهت می‌دهد. باورهای مذهبی نقش مهمی در مصرف یا عدم مصرف هر کالایی دارند. زیرا حیطه حلال و حرام ممکن است به تمام مواد مصرفی، مانند داروها و لوازم آرایشی و خدمات، مانند حسابداری و امور مالی، خرید و فروش، نیز گسترش یابد. مطالعات نشان داده است افرادی که تعهد مذهبی بیشتری دارند به موضوع حلال بودن حساسیت بیشتری دارند و برای رفع نیازهای خود به دنبال روزی و غذای حلال هستند و این تصمیم آنها برای خرید مواد غذایی و عادات غذایی تأثیرات مهمی دارد. در اسلام مفاهیم و قوانین اسلامی که از قرآن و حدیث و سیره معصومین (ع) متشاء گرفته است، منبع اصلی نیت رفتارها و عمل مسلمانان در مورد تغذیه حلال است. اغلب احکام اسلامی که مسلمانان از آن تبعیت می‌کنند به عاداتی تبدیل شده‌اند که در فعالیتهای روزانه زندگی آنها وارد شده است. این احکام به عنوان یکی از عواملی محسوب می‌شود که می‌تواند بر پذیرش یا عدم پذیرش غذا اثر بگذارد و یکی از مهمترین مثال‌ها مصرف غذای حلال است. در جوامع مذهبی، تبعیت از احکام دین یک ضرورت محسوب می‌شود و مصرف و

پذیرش محصولات غذایی به شدت مبتنی بر احکام آن دین می‌باشد. تأثیر دین بر مصرف غذا به دین و حدودی که فرد از دین تفسیر و تبعیت می‌کند وابسته است. اغلب ادیان، غذاهای خاصی را ممنوع کرده‌اند. مانند گوشت خوک که در اسلام و یهودیت و یا گوشت خوک و گاو که در هندوئیسم و بودائیسم ممنوع و حرام است. در مسیحیت نیز هیچ ممنوعیت غذایی وجود ندارد. در ادیان مختلف به عمل جایز و مجاز مانند کار سود آور (در حد معقول)، غذا و نوشیدنی‌های سالم و بی‌ضرر و فعالیتهای روزانه‌ی مباح، حلال می‌گویند. غذای حلال نیز به این معناست که مواد مغذی، ترکیبات و رنگ‌ها تهیه آن در قانون و احکام شریعت مجاز شمرده شده باشد.

یکی از سالم و آموزه‌های دین اسلام که به کرات در موقعیت‌های مختلف به آن تاکید شده است استفاده از غذای حلال و خودداری از مصرف غذای حرام می‌باشد.